

SOLSONA
DESAPAREGUDA

AUTORIA DESCONEGUDA / ACS - FONTS ANTONI VILA MONRABA

Albert Colell - Rosa Maria Vila

SOLSONA DESAPAREGUDA

 efadós®

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura
Arxiu Comarcal del Solsonès

SOLSONA DESAPAREGUDA

Col·lecció «Catalunya Desapareguda»

Primera edició: març del 2026

© dels textos: Albert Colell Riu
i Rosa M. Vila Gangoells

© del pròleg: Jordi Torner Planell

© de les fotografies: diversos autors

© de la col·lecció: Editorial Efadós

© de l'edició: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3, nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original i disseny:
Editorial Efadós

Hi col·labora:
Arxiu Comarcal del Solsonès

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de la coberta:

R. Font / ACS - Fons Font

Acrònims:

ACS (Arxiu Comarcal del Solsonès)

ISBN 979-13-87658-77-9

DL B-2408-2026

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Les imatges que ens parlen

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un recorregut per la nostra memòria

Pàg. 13

DINS DE LES ANTIGUES MURALLES

On el temps ha quedat aturat

Pàg. 85

EL CREIXEMENT EXTRAMURS

L'expansió urbanística fora de les antigues muralles

Pàg. 159

EL VINYET

L'entorn rural en conjunció amb la ciutat

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

LES IMATGES QUE ENS PARLEN

Jordi Torner Planell, director de l'Arxiu Comarcal del Solsonès

Aquest nou llibre de l'editorial Efadós i l'Arxiu Comarcal del Solsonès és un recorregut per una Solsona on la llunyania i la proximitat s'entrecreuen, on els records del nou i del vell, recordant les paraules del poeta J. V. Foix, hi són ben presents.

Les imatges són uns documents que tenen un aire especial i permeten, per un moment, a cadascun de nosaltres, ser presents en aquell cafè, en aquell carrer, en aquella fontada o en aquella celebració, encara que hagin passat seixanta, vuitanta o noranta anys. Permeten veure les cares, les expressions de goig o de patiment i acos-

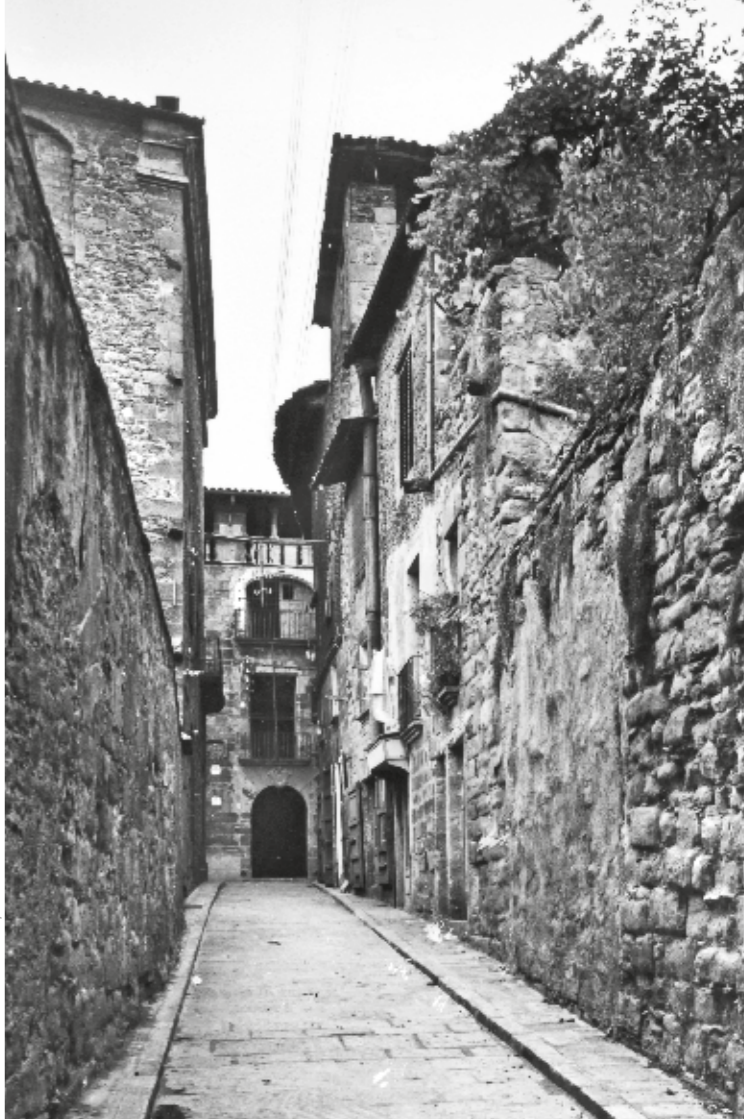
tar-nos-hi, i, de vegades, tenim la sensació que, allargant la mà, podem tocar aquella persona, aquell objecte. En definitiva, ser-hi i participar-hi, i aquesta és una de les característiques que les fan especials.

L'Arxiu Comarcal del Solsonès, gràcies a la col·laboració de moltes famílies i persones, ha pogut aplegar un nombre destacat de fons fotogràfics: Arxiu Vicens, Ramon Font, Llàtzer, Antoni Vilà Monrabà, Orfeo Nova Solsona, Carnaval i molts altres. Estem parlant de gairebé 1.500.000 imatges. Aquest és un patrimoni de primer nivell del nostre passat més recent i, per sort, comptem també amb bons especialistes i estudiosos del món de la fotografia.

Una altra característica de les fotografies és la importància que estiguin descrites. Una fotografia contextua-

litzada és un document complet, una fotografia descontextualitzada ens proporciona un nivell d'informació molt més baix. Poder saber el lloc, la data, els personatges o l'esdeveniment que ens mostra marca la diferència entre tenir un document complet o no tenir-lo. Per això, cal valorar, i molt, la tasca de recerca que han portat a terme els autors. Rosa M. Vila i Gangoellés, arxivera de l'Arxiu Comarcal, i Albert Colell Riu, bon coneixedor de les tradicions solsonines, han fet un exhaustiu treball per a la tria de les imatges i la seva descripció.

Des de l'Arxiu em plau felicitar-los i agrair a totes les persones que amb les seves aportacions, més grans o més petites, fan que la nostra memòria col·lectiva sigui més rica i més viva.

Introducció

UN RECORREGUT PER LA NOSTRA MEMÒRIA

Albert Colell Riu i Rosa Maria Vila Gangoells

Quan algú mira una fotografia i hi reconeix una persona o un lloc, d'alguna manera se sent identificat amb aquella imatge, i és com si un fil invisible el connectés amb el seu passat, perquè aquells llocs o persones que reconeix li són comuns, com abans ja ho havien estat per als seus avantpassats. Tothom té fotografies guardades al fons d'un calaix, en una antiga capsa de galetes o en un àlbum familiar, que, quan es remiren, fan reviure aquella festa, aquella celebració familiar o el motiu que van decidir immortalitzar. Aquestes fotografies són les que, a través d'aquest

llibre, hem tret de l'àmbit particular i hem convertit en una petita part de cadascun dels lectors.

Per fer aquesta publicació també s'han utilitzat imatges que es troben dins dels fons dipositats a l'Arxiu Comarcal del Solsonès, provinents tant de particulars com d'entitats i institucions. Volem remarcar els fons de l'Arxiu Vicenç, de Ramon Font Capella o, més recentment, el Fons Llàtzer. El fet de trobar-se en un arxiu garanteix tant la seva conservació per a les futures generacions com el seu accés a tothom que estigui interessat a conèixer algun episodi del passat.

Una bona part d'aquestes imatges es troben en format físic, com ara negatius de vidre o cel·lulosa, i també en paper fotogràfic. La digitalització de la fotografia ha

JOSEP MARIA VICENS PURGIMON / FONS FAMILIA BESORA OLIVERA

VISITA DEL NUNCI APOSTÒLIC

A la pàgina anterior, el nunci Federico Tedeschini en la seva visita apostòlica a Catalunya la primavera del 1928. El podem veure a la plaça de l'Església sota pal·li acompanyat del bisbe Valentí Comellas. A Solsona es va entrevistar amb una quarantena de persones de la diòcesi.

LES CASES BARATES

Blocs de pisos del barri Josep Torregassa, coneguts amb el nom de «Cases Barates», construïts a mitjan anys cinquanta i inaugurats el juliol del 1957. Aquest barri va acollir les onades migratòries que van arribar a la ciutat durant les dècades dels seixanta i dels setanta del segle xx.

RAYMOND / FONDS JOAN CAELLES RIERA

democratitzat el seu accés i ha permès a qualsevol persona que disposi d'un mòbil retratar qualsevol moment de la seva quotidianitat, però, alhora, aquesta facilitat d'accés propicia que tot es faci més efímer.

Tot i que aquest llibre es tituli *Solsona desapareguda*, pensem que, més que «desapareguda», hauria de dir-se «Solsona canviant», perquè no solament hi trobareu el que ja no hi és sinó que hi descobrireu els inicis de moltes coses noves. Molts carrers, edificis, comerços o festes han desaparegut o han canviat però Solsona continua mantenint la seva essència. Si un solsoní nascut al segle XIX caminés pels carrers del nucli antic, de segur que reconeixeria una bona part de les coses que hi veu, però, si sortís pels portals, quedaria esparverat del creixement urbanístic de la ciutat.

Aquest recull conté unes 200 imatges, que van des de finals del segle XIX fins a la dècada del 1970, que s'han es-

tructurats en tres apartats diferenciats. El primer se centra bàsicament en el nucli antic i, passejant pels seus carrers, podreu reconèixer edificis desapareguts o canviats amb la gent que hi feia vida. El segon apartat surt de les muralles i veu com es van formant els nous barris al voltant de Solsona. Finalment, fem un recorregut per les quatre partides del Vinyet donant a aquest espai la importància que sempre ha tingut en relació amb el nucli urbà.

Per acabar, us demanem que mireu amb deteniment les imatges, en què segurament descobrireu moltes més coses de les que hem pogut descriure en els breus peus de fotografia. Si detecteu algun error o esmena que cal fer, us demanaríem que ens ho comunicéssiu per corregir-ho en futures reedicions del llibre. Volem que la vostra mirada no sigui, només, una mirada cap al passat, sinó que sigui una mirada que serveixi per a les futures generacions que vindran.

AUTORIA DESCONEGUDA / ACS - FONTS ANTONI VILÀ MONRABÀ

DINS DE LES ANTIGUES MURALLES

On el temps ha quedat aturat

Solsona és una ciutat que ha mantingut una bona part del seu caràcter medieval a través dels carrers i places que conformen el nucli antic. Es conserven, encara, quatre dels nou portals que, juntament amb les muralles, configuraven el clos urbà. D'aquestes muralles també se'n conserven alguns petits trams, com els del Vall Fred, a la carretera de Bassella, o les torres del Vall Calent.

Al foraster que ens visita el sobta poder veure elements que formen part del passat de la ciutat, com els típics caps de biga, les grans fonts que proveïen d'aigua la població, els carrers estrets o els grans edificis, com la catedral, la Casa de la Ciutat o l'Hospital de Llobera.

Tot i que la Guerra del Francès (1808-14) o la Primera Guerra Carlina (1833-40) van malmetre moltes de les cases del nucli antic, aquest es va reconstruir mantenint gairebé intacte el seu entramat urbà, el qual, en bona part, ha arribat fins als nostres dies, respectant també la tipologia constructiva típica de l'època de les poblacions antigues. La seva homogeneïtat provoca que el temps s'aturi i no és difícil imaginar-se caminant pels mateixos carrers fa cent anys.

JOSEP COLELL / ACS - FONS ANTONI VILA MONRABA

PORTAL DEL PONT

A l'esquerra, entrada del pont a inicis del segle xx. En primer terme veiem uns infants al pont del segle XVIII, que va ser destruït durant la retirada republicana el gener del 1939. En segon terme observem que en el portal encara hi ha el travesser de les portes que el tancaven. A la dreta d'aquest hi havia la Posada Catalana. També crida l'atenció el gran nombre de carruatges que circulaven per la zona. A la dreta, la mateixa entrada a la dècada dels cinquanta. La fisonomia del portal és bastant similar, però ja podem apreciar l'edifici de cal Silo a l'esquerra i el nou pont. A diferència de la fotografia anterior veiem que els vehicles motoritzats han guanyat la partida als carruatges.

AUTORIA DESCONEGUDA / FONS ÀNGEL PELLICER